

Εναρτησία συνεδρίαση  
της 2ης Διεθνούς Συνδιάσκεψης  
των κινήματων Ειρήνης Ευρώπης - Αμερικής  
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ - ΔΥΣΗΣ

33.2

Αθήνα, 10 Δεκέμβρη 1984

ΟΜΙΛΙΑ  
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ  
ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ο τόσο πολυσυζητημένος για την τεχνολογική ανάπτυξη που μας χάρισε, εικοστός αιώνας, καλύπτεται δυστυχώς στο μεγαλύτερο μέρος του, από τρεις μελανές περιόδους που αποτελούν σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία της ανθρωπότητας, τους δύο παγκοσμίους πολέμους δηλαδή και τη συνεχή απειλή για τον τρίτο. Τα τρία αυτά γεγονότα, που το καθένα είναι θλιβερότερο από το άλλο, έχουν διαφορετικό χαρακτήρα και αίτια.

Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος ήταν καθαρά κατακτητικός. Ξεκίνησε από εθνικές διαφορές και εδαφικές διεκδικήσεις και επεκτάθηκε με τη μορφή της επέμβασης συμμάχων και από τις δύο πλευρές.

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ξεκίνησε με τις επεκτατικές τάσεις του άξονα. Η ναζιστική γερμανία διατυμπάνιζε τις απαιτήσεις της, για "ζωτικό χώρο", τις διεκδικήσεις της για το διάδρομο του Ντάντσιγκ και τις μειονοτικές περιοχές αλλά και τις βλέψεις της προς τα δυτικά, ενώ η φασιστική Ιταλία στόχευε τα εδάφη της άλλης πλευράς της αδριατικής. Τελικά, βέβαια φάνηκε ότι εκείνο που απειλούσε την ανθρωπότητα δεν ήταν η κάποια ανακατάταξη εδαφών αλλά η εγκαθίδρυση της φασιστικής και ναζιστικής βίας με τη λεγόμενη "νέα τάξη" γεγονός που προκάλεσε τη νικηφόρα συσπείρωση όλων των αντιφασιστικών δυνάμεων.

## Ι. Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα, τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Κανείς δεν νοιάζεται για ένα Ντάντσιγκ ή μια Αλσατία. Η σύγκρουση είναι καθαρά ιδεολογική και αφορά στη διαμόρφωση της ανθρώπινης κοινωνίας στο μέλλον με δύο διαμετρικά αντίθετα και - τουλάχιστο - απ'ότι φαίνεται μέχρι σήμερα - αλληλοαποκλειόμενα μοντέλλα. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας έχουμε το φαινόμενο της αντιπαράθεσης δύο τέλεια διαμορφωμένων και απόλυτα καθορισμένων κόσμων, που ορθώνονται αντιμέτωποι και πανίσχυροι, χωρίς εδαφικές μικροδιεκδικήσεις, αλλά με τις συνεχείς διακηρύξεις της καταδίκης του ενός συστήματος από το άλλο, ώστε η κατάσταση αυτή να αποτελεί μια ολοκληρωτική απειλή για τον πλανήτη μας.

Βέβαια, είναι αλήθεια πως, παρά την κλιμάκωση των εξοπλισμών και παρά τη συνεχή εμφάνιση διάφορων επικίνδυνων τοπικών εστιών η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε σαράντα περίπου χρόνια, γεγονός πρωτοφανές στην ιστορία της Ευρώπης, της ηπείρου που υπήρξε πάντα το κέντρο και η πηγή των παγκόσμιων ανακατατάξεων. Είναι δε βέβαιο πως η διατήρηση της ειρήνης σ'αυτά τα χρόνια οφείλεται σε δύο λόγους :

πρώτο, σ'αυτή την ίδια την ισορροπία του τρόμου, όσο κι'αν

θεωρούμε το φαινόμενο αντιφατικό και απαράδεκτο και

δεύτερο, στο αναμφισβήτητο γεγονός ότι όταν η κρίση έφτανε

σε επικίνδυνο σημείο, η επικράτηση ψυχραιμων σκέψεων οδηγούσε σε κάποια άμβλυνση.

Αφού όμως διατηρείται η ειρήνη έστω και έτσι, γιατί φω-

νάζουμε και γιατί ανησυχούμε. Προς τι αυτή η πολεμολογία ή η ειρηνολογία, γιατί αυτή οι υπερβολικοί φόβοι, γιατί οι κινήσεις ειρήνης, γιατί οι διάφορες πρωτοβουλίες μας ;

Δεν είναι λίγοι εκείνοι, που μας κατηγορούν ευθέως ότι υπερβάλουμε είτε απο λαθεμένη εκτίμηση, είτε απο επιδίωξη άλλων σκοπών, είτε για λόγους εσωτερικής ή εξωτερικής κατανάλωσης.

Νομίζω πως είτε καλόπιστα γίνεται αυτή η κριτική, είτε υποκινείται απο ελατήρια πολιτικών αντιθέσεων και παραπλάνησης της κοινής γνώμης, εμείς που έχουμε τάχθει υπέρ των προσπαθειών για την ύφεση και τον αφοπλισμό, υπέρ των ειρηνιστικών πρωτοβουλιών, πρέπει να κάνουμε σαφή τα ελατήριά μας, να δώσουμε πλήρεις εξηγήσεις στους λαούς μας και να αναλύσουμε τα αίτια που προκαλούν τους φόβους μας.

## II. ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ.

Στην κοινή Διακήρυξη των έξι, αρχίζουμε πράγματι με τη φράση : "Σήμερα, η επιβίωση του ανθρώπινου είδους βρίσκεται σε απειλή". Σ' αυτό το "πίστεύω" οδηγηθήκαμε ύστερα απο προσεκτική εκτίμηση των διαφόρων παραμέτρων που χαρακτηρίζουν τη σημερινή κατάσταση και που οδηγούν λογικά στους εξής λόγους σοβαρής ανησυχίας :

Πρώτος λόγος σοβαρότατης ανησυχίας μας είναι αυτή η ίδια η αύξηση των πυρηνικών αποθεμάτων στον πλανήτη μας, η συσσώρευση τεράστιας ισχύος σε διάφορες μορφές πυρηνικών όπλων ( που σήμερα τα αποκαλούν με την κομψή έκφραση "Stockpiles").

Σύμφωνα με τις τελευταίες μελέτες στις ΗΠΑ, η ισχύς αυτή το τέλος του 1983 ισοδυναμούσε, για τις ΗΠΑ μόνο, με 9.000 Mt.

T.N.T., δηλαδή με 720.000 περίπου βόμβες Χιροσίμα. Αυτό σημαίνει πως απο τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο μέχρι σήμερα, οι ΗΠΑ πρόσθεταν στο οπλοστάσιό τους μια βόμβα Χιροσίμα κάθε μισή ώρα. Αντίστοιχη βέβαια είναι η κατάσταση και στην άλλη πλευρά.

Η αλληλοσύνδεση τώρα του πυρηνικού αυτού υλικού σε διάφορα δίκτυα αυτόματης απάντησης-ανταπάντησης κάνει περισσότερο απο βέβαιο πως ένα πρώτο κτύπημα θα ακολουθηθεί αλυσσιδωτά απο άλλα, ώστε σχεδόν σε χρόνο μηδέν να χρησιμοποιηθεί όλο το οπλοστάσιο των δύο συνασπισμών και να καταστραφεί ο πλανήτης.

Ο Δεύτερος και σημαντικώτερος - κατά τη γνώμη μας - λόγος ανησυχίας είναι η θεωρία περί ακαριαίου πλήγματος που καλλιεργήθηκε τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ. Η θεωρία αυτή αποτελεί προφανώς απόκλιση απο την αποδοχή του κανόνα της ισορροπίας του τρόμου και παρά τη βεβαιότητα της ολοκληρωτικής καταστροφής της γής, όπως αναφέραμε, με τα ήδη υπάρχοντα μέσα, επιδιώκει την απόκτηση υπεροπλίας με σκοπό να επιφέρει το μονόπλευρο, ακαριαίο πλήγμα χωρίς δυνατότητα απάντησης. Είναι γνωστό ότι αυτό στηρίζεται στην τελειότητα της τεχνολογίας που ήδη κατασκευάζει πυραυλικά συστήματα πιο ακριβή στη στόχευση, πιο ευέλικτα - όπως οι Cruise - και πιο γρήγορα - όπως οι Pershing II.

Εν τούτοις, είναι γνωστό ότι η εξέλιξη της τεχνολογίας έχει διπλό αντίκτυπο : Δημιουργεί τελειότερα οπλικά συστήματα για επίθεση αλλά και τελειότερα συστήματα αυτόματης άμυνας.

Ο χρόνος "αντίδρασης" των προγραμματισμένων Computers, σε μια πραγματική ή υποθετική επίθεση - περίπτωση λάθους - έχει γίνει πια συγκρίσιμος με το χρόνο ανακάλυψης του λάθους. Έτσι,

η επέμβαση του ανθρώπου, με βιολογικό χρόνο αντίδρασης μεγαλύτερο από τον "ηλεκτρονικό" χρόνο αντίδρασης του οργάνου, καθίσταται άχρηστη. Η συγκέντρωση εντολών σε ηλεκτρονικούς εγκεφάλους αφαιρεί μέρα με τη μέρα την πρωτοβουλία από το ανθρώπινο μυαλό και τη δίνει στα δημιουργήματά του.

Παρά το αναμφισβήτητο όμως αυτό γεγονός, η επιδίωξη εξεύρεσης ακόμη τελειότερων μέσων συνεχίζεται και ήδη καταβάλλεται προσπάθεια τοποθέτησης στο διάστημα ειδικών συσκευών ακτίνων Laser ώστε να γίνει εφικτή η ακαριαία καταστροφή των αντιβαλλιστικών πυραύλων του αντιπάλου.

Εάν οι έρευνες αυτές δώσουν θετικά αποτελέσματα μόνο στον ένα από τους δύο, η ξαφνική φανερή υπεροχή του ή ο φόβος του δευτέρου για την πιθανή αιφνίδια αποστέρησή του από το σύστημα άμυνάς του, φοβούμαι ότι θα οδηγήσουν στην αντίστροφη μέτρηση για την ακαριαία αναμέτρηση.

Τρίτος λόγος ανησυχίας για μας είναι η όξυνση της διεθνούς έντασης. Αυτό που προηγούμενα περιγράψαμε απλά σαν την "αντιπαράθεση δύο τέλεια διαμορφωμένων και απόλυτα καθορισμένων κόσμων που ορθώνονται ο ένας απέναντι στο άλλο", είναι προφανές ότι αποτελεί και την πεμπτουςία της απειλής. Αφού οι δύο κόσμοι ξεπέρασαν όλες τις άλλες μορφές πάλης, έφτασαν στο έσχατο σημείο της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής τους αντίθεσης. Η συσσώρευση των πυρηνικών όπλων και η τεράστια σπατάλη πόρων, έχει ήδη προκαλέσει αδιέξοδο, όχι μόνο στις σχέσεις των δύο συνασπισμών αλλά και στη μορφή του ανταγωνισμού που οπωσδήποτε συνεχίζεται.

Οι δύο αντίπαλοι ζουν σε διαρκή υπερένταση, και σε συνεχή καταβολή-προσπαθειών, να ανακαλύψουν, να μαντέψουν αν θέλετε το επόμενο βήμα του άλλου, να το προλάβουν να το υπερκαλύψουν. Αυτό, αναπόφευκτα οδηγεί σε ψυχολογικές εμπλοκές που σημαίνει ότι στη διαπραγματευτική σκακιέρα έχουν πάρει τη θέση τους άλλοι παράγοντες, εξ ίσου ισχυροί με τα υλικά δεδομένα, όπως ο φόβος και η φιλυποψία, ο δισταγμός και η δυσπιστία, το γόητρο και το πείσμα.

Και στο σημείο αυτό είναι που μπαίνουμε στον τέταρτο σημαντικό λόγο ανησυχίας μας, την έλλειψη εποικοδομητικού διαλόγου. Όσο ο διάλογος συνεχιζόταν, ο κόσμος ανησυχούσε βέβαια με την ισορροπία του τρόμου αλλά ξεπερνούσε τους φόβους του στηριζόμενος στην πίστη πως η κρίση θα αμβλυνθεί με το διάλογο. Δεν είναι μακριά η εποχή που στους μικρούς λαούς κυριαρχούσε η βεβαιότητα για μια ομαλή πορεία, βεβαιότητα που έβρισκε μάλιστα την έκφρασή της στο λαϊκό σλόγκαν : "Αυτοί τα βρίσκουν μεταξύ τους. Εμείς τι κάνουμε !".

Αυτό βέβαια στηριζόταν σε κάτι συγκεκριμένο. Βραδύς πάντα αλλά σταθερός ο διάλογος έδινε αρκετές ελπίδες στους λαούς. Στις δύο δεκαετίες, του '60 και του '70 είχαν γίνει αρκετά βήματα προσέγγισης με την υπογραφή αξιοσημείωτων συνθηκών.

Απο το 1979 όμως τα πράγματα άλλαξαν. Ενώ στις 18 Ιούνη υπογράφηκε η SALT-II, το καλοκαίρι που ακολούθησε ήταν αιφνιδιαστικά ζοφερό, με τη μη κύρωση απο το κογκρέσο, των ΗΠΑ της συνθήκης αυτής, με την αλλαγή όλου του κυβερνητικού επιτελείου του προέδρου των ΗΠΑ και γενικά με τα πολλά και ανησυχητικά γεγονότα εκείνης της εποχής, την επανάσταση στην Περσία, την

επέμβαση στο Αφγανιστάν, την πετρελαϊκή κρίση.

Ετσι, απο το 1979 και εδώ, ο διάλογος ή άρχισε βήμα σημειω-  
τόν, όπως στη Βιέννη, ή έφτασε στην πλήρη διακοπή, όπως στη  
Γενεύη.

Αυτές λοιπόν οι τέσσερις αιτίες που συνοπτικά περιγράψαμε,  
η αύξηση των πυρηνικών αποθεμάτων, η θεωρία περί ακαριαίου πλή-  
γματος, η όξυνση της διεθνούς έντασης και η έλλειψη εποικοδομη-  
τικού διαλόγου, φοβούμαστε ότι όχι μόνο καλοί σύμβουλοι δεν  
είναι στις σχέσεις των δυο μεγάλων αλλά και δεν προοιονίζουν  
λαμπρό μέλλον για το ανθρώπινο γένος.

### III. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΕΙΡΗΝΗΣ

Αλλά ας δεχθούμε προς στιγμήν ότι κάνουμε λάθος εμείς στην  
εκτίμησή μας. Οτι η συσσώρευση τόσο πυρηνικού υλικού δεν οδη-  
γεί απαραίτητα στη χρησιμοποίησή του. Οτι τα συστήματα αυτομα-  
τισμού ελέγχονται απόλυτα απο τον άνθρωπο και θα ελέγχονται και  
στο μέλλον, ότι κανένας δεν έχει πρόθεση να εφαρμόσει την θεω-  
ρία του ακαριαίου πλήγματος και πως η διακοπή του διαλόγου και  
η ένταση στις σχέσεις των δύο κόσμων καμμιά επίπτωση άμεση δεν  
έχουν στην ειρηνική συμβίωση των λαών.

Ας τα δεχτούμε όλα αυτά και ας δούμε πόσο ωραία είναι μια  
τέτοια ειρηνική ζωή και πόσο μπορεί να διαρκέσει.

Τα τελευταία στοιχεία μας λένε ότι οι υποσιτιζόμενοι στον  
κόσμο ανέρχονται περίπου σε 1.5 δισεκατομμύρια άτομα.

Απο αυτούς, οι μισοί περίπου είναι παιδιά που συχνά υποφέρουν απο ανεπανόρθωτες βλάβες, φυσικές και διανοητικές. Το χειρότερο όμως είναι ότι απο τους υποσιτιζόμενους, 90.000 άτομα την ημέρα ή 33 εκατομμύρια το χρόνο πεθαίνουν απο πείνα.

Αρκεί τώρα να σκεφτούμε πως τον περασμένο χρόνο σπαταλήθηκαν περίπου 700 Δισ. \$ για νέους εξοπλισμούς. Αν κάνουμε τον απλό συλλογισμό πως για να τραφεί ένας άνθρωπος αρκεί το ευτελές ποσό των 2\$ τη μέρα ή περίπου 700\$ το χρόνο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως τα λεφτά αυτά που σπαταλήθηκαν αρκούν για να σωθούν 1 δις άτομα, τριάντα φορές δηλαδή περισσότερα απο όσα πεθαίνουν απο πείνα.

Αλλά αν η πείνα και ο θάνατος χτυπάνε την Αγγόλα χτες ή την Αιθιοπία σήμερα, η κρισιμότητα γενικά της οικονομικής κατάστασης χτυπάει ήδη όχι μόνο τον υπο ανάπτυξη αλλά και αυτόν τον ίδιο τον αναπτυγμένο κόσμο. Οι χώρες του ανατολικού συνασπισμού περνούνε μια "ηθελημένη" περίοδο λιτότητας που προέρχεται απο την αποστέρηση του προϊόντος του μόχθου των εργαζόμενων για την ενίσχυση της εξοπλιστικής δραστηριότητας. Στην πλούσια δυτική Ευρώπη, έχει εισβάλλει και εγκατασταθεί μόνιμα η ανεργία, και ο πληθωρισμός απλώνεται παντού. Οπου υπάρχουν συντηρητικές κυβερνήσεις τα φαινόμενα κοινωνικών συγκρούσεων αυξάνονται επικίνδυνα - όπως οι περιπτώσεις της χαλυβουργίας και της αυτοκινητοβιομηχανίας στη Δ.Γερμανία ή των ανθρακωρύχων στην Μ.Βρετανία - ενώ στις χώρες με τις προοδευτικές κυβερνήσεις, όπως στη Γαλλία ή στη δική μας, με δυσκολία μπορούμε να ικανοποιήσουμε τα δίκαια αιτήματα των εργαζομένων.

Τέλος, στη μητρόπολη του καπιταλισμού, στις ΗΠΑ, η κατάσταση

δείχνει να είναι εύρωστη, παρά τις τεράστιες δαπάνες για τους εξοπλισμούς. Αυτή η ευρωστία των ΗΠΑ είναι γνωστό πως οφείλεται σε δύο οικονομικούς παράγοντες : Την άνοδο του δολλαρίου και την απαράδεκτα περιφρονητική για τους Ευρωπαίους εταίρους, αύξηση των επιτοκίων. Εν τούτοις, παρ'όλα τα φαινόμενα το καζάνι έχει αρχίσει και εκεί να βράζει γιατί η ευρωστία αυτή είναι πλαστή και γι'αυτό πρόσκαιρη. Εσωτερικά οδηγεί σε κρίση αφού συνεχώς μετατοπίζει την συγκέντρωση κεφαλαίων προς τους πολύ λίγους, εξωτερικά δε, είτε το επιδιώκουν οι ΗΠΑ είτε όχι, οδηγεί σε σύγκρουση με τους συμμάχους τους.

Ετσι, είναι προφανές ότι η διατήρηση μιας τέτοιας ειρήνης κάνει τα φτωχά κράτη φτωχότερα και απειλεί τα πλουσιώτερα με μια χωρίς προηγούμενο οικονομική κρίση, που επέρχεται με μαθηματική ακρίβεια.

Αν δεν ξεσπάσει πυρηνικός πόλεμος οι δύο αντίπαλοι συνασπισμοί θα καταρρεύσουν οικονομικά. Εκείνος δε που θα καταρρεύσει πρώτος είναι επόμενο πως θα καταρρεύσει και κοινωνικά αφού ο αντίκτυπος της οικονομικής του κατάρρευσης στο κοινωνικό του σύστημα θα είναι τρομερός.

Αυτό το γνωρίζουν πολύ καλά οι δύο μεγάλοι που παράλληλα με την εξοπλιστική τους δραστηριότητα καταβάλλουν απεγνωσμένες προσπάθειες να μη γονατίσουν πρώτοι, είτε δεχόμενοι ότι διακατέχονται απο το φόβο αυτό και καταβάλλουν πραγματικά τέτοια προσπάθεια - όπως συμβαίνει στη Σοβιετική Ένωση - είτε αρνούμενοι με υπεροψία ένα παρόμοιο ενδεχόμενο - όπως συμβαίνει στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

#### IV. ΟΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΦΟΠΛΙΣΜΟ, ΜΟΝΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ.

Νομίζω πως απο την ανάλυση που κάναμε μέχρι τη στιγμή αυτή γίνεται σαφές ότι οι συνεχιζόμενοι εξοπλισμοί οδηγούν τους δύο συνασπισμούς σε ένα τραγικό δίλημμα : 'Η ολοκληρωτική πυρηνική καταστροφή με ένα τρίτο παγκόσμιο πόλεμο, ή ολοκληρωτική οικονομική εξουθένωση, που αποτελεί όμως τον πέμπτο λόγο για τον οποίο θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε πάλι στο ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή στον πυρηνικό πόλεμο, για τον απλούστατο λόγο πως η δύναμη εκείνη που θα καταλάβει πως γονατίζει πρώτη οικονομικά, είναι πολύ πιθανό να οδηγηθεί σε λύσεις απελπισίας.

Με όλα αυτά καταλήγουμε πάντα σε ένα και μόνο συμπέρασμα, πως το τραπέζι των διαπραγματεύσεων είναι η μόνη λύση ή αν θέλετε η μόνη πορεία προς τη λύση. Οι λογικοί άνθρωποι αυτού του πλανήτη είναι υποχρεωμένοι τελικά να δεχτούν πως ανάμεσα στον πυρηνικό πόλεμο και την οικονομική εξαθλίωση υπάρχει η τρίτη λύση, η λύση του συμβιβασμού και της συνύπαρξης.

Αυτή η οδός δοκιμάστηκε, όπως αναφέραμε, στις δεκαετίες του '60 και του '70 και τα επιτεύγματά της δεν είναι λίγα.

Η συνθήκη του 1953 για την απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών στο διάστημα, την ατμόσφαιρα και τις θάλασσες, η συνθήκη του 1967 για την απαγόρευση τοποθέτησης πυρηνικών όπλων στο διάστημα και του 1968, για τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων, σφραγίζουν ακόμα και το παρόν, γιατί καμιά απο τις δύο υπερδυνάμεις δεν τόλμησε να τις καταπατήσει.

Εξ άλλου στη δεκαετία του 70, η SALT-I του 1972 και η ομαδι-

κή υπογραφή της τελικής πράξης του Ελσίνκι το 1975 θεωρήθηκαν σαν συμφωνίες ύψιστης σημασίας και έδειξαν ότι υπάρχει έδαφος για κατανόηση και συνεννόηση.

Παρά την κρίσιμη στροφή λοιπόν του 1979 πιστεύουμε ότι και η συνέχιση μόνο των συζητήσεων αποτελεί θετικό βήμα, πράγμα που έγινε σε αρκετές περιπτώσεις και στα μέχρι τώρα χρόνια της νέας δεκαετίας του '80.

Η Διάσκεψη της Μαδρίτης δεν απέδωσε. Όμως, και μόνο η διάρκεια της το 1981, 1982 και 1983 αποτελεί επιτυχία. Ας ελπίσουμε ότι η συνέχεια της στην Στοκχόλμη θα προχωρήσει στην ανάλυση της πράξης του Ελσίνκι - όπως επιδιώκεται - ή θα καταλήξει σε κάποιο κείμενό, αν όχι τώρα, τουλάχιστο στην επόμενη φάση της.

Χωρίς ουσιαστική επιτυχία είναι και οι συνομιλίες της Βιέννης για τα συμβατικά όπλα. Και μόνο όμως πως συνεχίζονται οι συζητήσεις μεταξύ των 12 κρατών του NATO και των 7 του Συμφώνου της Βαρσοβίας αποτελεί διατήρηση της ελπίδας.

Απο τα δύο αυτά τραπέζια συνεννοήσεων βγαίνει ένα μεγάλο συμπέρασμα : Όπου στις συζητήσεις μετέχουν πολλοί, παρά τις αντιθέσεις που μπορεί να υπάρχουν, το πάγωμα και η διακοπή έχουν μικρή πιθανότητα.

Αυτό το τονίζω για να δούμε τη μεγάλη αντίθεση με το τραπέζι που διεξήχθησαν οι διαπραγματεύσεις START ( Strategic Arms Reduction Talks ) που αφορούν τους διηπειρωτικούς πυραύλους και INF ( Intermediate Nuclear Forces ) που αφορούν τους

Ευρωστρατηγικούς πυραύλους. Η Γενεύη απέτυχε και όχι μόνο μείωση δεν έγινε στα πυραυλικά συστήματα αλλά αντίθετα τοποθετήθηκαν οι νέοι Ευρωπύραυλοι και στις δύο πλευρές.

Μήπως θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι διακόπηκαν οι συζητήσεις που 'γιναν μεταξύ δύο μόνο συνομιλητών σε αντίθεση με τα άλλα τραπέζια που συνεχίζονται επειδή κάθονται πολλοί ; Για μας αυτό δεν αποτελεί μια απλή ερμηνεία αλλά την όλη κακοδαιμονία.

Η υπόθεση αυτών των συνεννοήσεων έχει μπει σε κακό δρόμο απο την αρχή, απο το τέλος δηλαδή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με συζητήσεις ουσιαστικές μόνο ανάμεσα στους δύο μονομάχους και όλους εμάς θεατές. Ετσι, είναι φυσικό, συχνά, το γόητρο και η δυσπιστία να αναχαιτίζουν την προώθηση της λογικής.

Αυτός είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο πιστεύω ότι στη δύσκολη αυτή στιγμή, τρίτοι, απελευθερωμένοι απο συμπλέγματα γοήτρου και δυσπιστίας μπορούν και πρέπει να παρέμβουν και να παίξουν διαμεσολαβητικό ρόλο. Εμείς οι 6 που υπογράψαμε την κοινή διακήρυξη, και αναλάβαμε τη γνωστή πρωτοβουλία, πιστεύουμε πως αυτό είναι όχι μόνο δικαίωμα αλλά και καθήκον μας, δικαίωμα όλων των κυβερνήσεων της γής και καθήκον τους, γιατί η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων και το αποτέλεσμα τους δεν αφορά μόνο τις ηγετικές δυνάμεις των δύο συνασπισμών αλλά όλους τους λαούς.

Ζητούμε απο τις πυρηνικές δυνάμεις να σταματήσουν αμέσως - σαν πρώτο βήμα καλής θέλησης - κάθε δοκιμή, παραγωγή, εγκατάσταση πυρηνικών όπλων και συστημάτων εκτόξευσης τους αλλά και

την έρευνα για νεώτερα . . Ζητούμε την άμεση μεταφορά κονδυλίων απο την πολεμική στην κοινωνική ανάπτυξη. Ζητούμε να προχωρήσουν οι συνομιλίες με τη βοήθειά μας για την προώθηση συμφωνιών συνεργασίας και για τη θεμελίωση ενός κόσμου ειρηνικού, όπου οι λαοί θα ζούν μέσα σε ασφάλεια και συνεργασία μεταξύ τους.

#### V. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.

Πριν τελειώσω θα ήθελα να αναφερθώ για λίγο στην εξωτερική πολιτική της σημερινής Ελλάδας.

Η Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχει πραγματικά μεταβάλλει την εξωτερική της πολιτική. Έχει απελευθερωθεί απο την πολιτική της μονόπλευρης προσκόλλησης σε ένα συγκεκριμένο μπλόκ γιατί αυτό για ένα μικρό κράτος σημαίνει συνεχή καθορισμό της στάσης του απέναντι στα διεθνή προβλήματα απο άλλους, σημαίνει σταθερή υποταγή.

Ακολουθούμε τώρα μια πολιτική ισόρροπων σχέσεων, που μας επιτρέπουν να διακηρύσσουμε με τη δική μας φωνή τις δικές μας έννοιες για την ειρήνη και την ανεξαρτησία των λαών.

Είναι μια πολιτική που μας δίνει τη δυνατότητα να κρίνουμε κάθε διεθνές γεγονός με τα δικά μας κριτήρια και όχι με τα κριτήρια των φίλων και συμμάχων μας. Είναι μια πολιτική που μας επιτρέπει να κρίνουμε μόνοι μας αν με κάποια τοποθέτησή μας θα οξύνουμε κάποια αντίθεση που προέκυψε ή θα δράσουμε κατευναστικά. Είναι μια πολιτική που μας επιτρέπει να έχουμε καλές σχέσεις με όλους τους λαούς του κόσμου και να προχωρούμε σε

οικονομικές, εμπορικές, επιστημονικές και πολιτιστικές ανταλλαγές με κάθε άλλο κράτος που το επιθυμεί όχι γιατί μας το επέβαλαν άλλοι αλλά γιατί κάναμε μόνοι μας αυτή την επιλογή. Μα πάνω απ'όλα, είναι μια πολιτική που για το μικρό ελληνικό κράτος που βρίσκεται στη συμβολή τριών ηπείρων, αποτελεί σήμερα, στις δύσκολες αυτές στιγμές της ανθρωπότητας, ιστορική αναγκαιότητα.

Μερικοί μας κατηγορούν για αντιφατική πολιτική. Φαίνεται πως δεν μπορούν ακόμα να καταλάβουν πως είναι δυνατό ένα μικρό κράτος να προσπαθεί να μην έχει εχθρούς αλλά μόνο φίλους.

Εμείς όμως το πιστεύουμε και το επιδιώκουμε. Πιστεύουμε πως με την πολιτική αυτή που την καλούμε πολιτική ελληνική, πολιτική που καθορίζει την Εθνική μας ανεξαρτησία, πολιτική ισορροπη και πολυδιάστατη, όχι μόνο εξυπηρετούμε τα συμφέροντα αυτού του λαού που μέχρι τώρα υπέφερε πολλά, αλλά συγχρόνως συμβάλλουμε στην προσέγγιση των δύο κόσμων, στην εξομάλυνση σχέσεων μεταξύ άλλων κρατών και στην ανάπτυξη φιλικών και ειρηνικών δεσμών μεταξύ των λαών της ευρύτερης περιοχής μας.

Έτσι αντιλαμβανόμαστε εμείς μια πολιτική ειρηνόφιλη απο την οποία τόση ανάγκη έχει σήμερα η ανθρωπότητα. Γιατί αυτό που καλέσαμε πολυδιάστατη πολιτική θα μπορούσε να ειπωθεί με άλλα λόγια πολιτική ειρήνης.

Σήμερα, εκφράζω την χαρά μου, τη χαρά της ελληνικής κυβέρνησης αλλά και του ελληνικού λαού γιατί οι εκπρόσωποι των

κινήματων ειρήνης της Ευρώπης και της Β. Αμερικής έφτασαν στην ιστορική απόφαση να συναντηθούν για να αναπτύξουν ένα εποικοδομητικό διάλογο γύρω από τις σχέσεις και τα προβλήματα Ανατολής-Δύσης.

Συγχαίρω την ΚΕΑΔΕΑ για την ανάληψη αυτής της πρωτοβουλίας και για την υλοποίηση της τόσο σημαντικής αυτής συνδιάσκεψης και κηρύσσοντας την έναρξη της εύχομαι οι εργασίες σας να στεφθούν απο επιτυχία για το καλό της ανθρωπότητας.

---